

Ženíjní vojsko Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce

Ženíjní vojsko Sovětské armády prošlo v letech Velké vlastenecké války složitým a všestranným vývojem. Růst úlohy a významu ženijního vojska byl zapříčiněn obrovským rozmachem ozbrojeného zápasu, širokým využitím bojové techniky, masovým zasazením tanků, letectva, dělostřelectva a konkrétní bojovou situací na frontě. To vše dohromady vyvolalo potřebu, aby ženijní vojsko plnilo takové úkoly, které se v minulých válkách vůbec, nebo v takovém rozsahu nevyskytovaly. Proto se měnila jeho organizační struktura, zlepšovalo technické vybavení a výzbroj, zkvalitňovaly způsoby jeho bojového použití ve všech druzích bojové činnosti a zvyšovala se úroveň velení a řízení činnosti ženijních útvarů a jednotek.

Na počátku Velké vlastenecké války měla Sovětská armáda 242 ženijních a pontonových praporů. Na konci války jich bylo již 1129 (včetně praporů ženijních brigád). Jestliže v červnu roku 1941 neexistovaly ženijní a pontonové brigády, pak v závěru války bylo 109 ženijních, pontonových a mostních brigád. V průběhu války se výrazně zvyšoval počet ženijních brigád, pluků a praporů. V tom spočívala základní tendence změn v organizační struktuře.

Zejména vytváření ženijních brigád bylo novým prvkem v rozvoji ženijního vojska.

Po napadení SSSR fašistickým Německem vznikla složitá situace. Ženíjní jednotky byly soustředěny na výstavbě opevnění podél státní hranice a v prvních hodinách války utrpěly velké ztráty.

Vševojskové svazky a armády neměly zpočátku ženijní jednotky a útvary. Bylo nutné vytvářet nové ženijní jednotky u svazků a útvarů u svazů.

V říjnu roku 1941 bylo vytvořeno hlavní velitelství obranné výstavby a byly postupně zformovány ženijní armády, které se významně podílely na budování obrany u Moskvy, Stalingradu a na Kavkaze. K začátku roku 1942 bylo vytvořeno celkem 10 ženijních armád (ženijní armáda měla 2–4 ženijní brigády a 6–8 ženijních praporů). V listopadu roku 1941 byla zřízena funkce náčelníka ženijních vojsk Sovětské armády. Jemu byla podřízena hlavní ženijní správa, hlavní velitelství obranné výstavby a štáb ženijních vojsk. V souladu s tím se u frontů a armád zavedla funkce náčelníka ženijního vojska a byly vytvořeny štáby ženijního vojska.

V únoru roku 1942 hlavní velení rozhodlo o reorganizaci 5 ženijních armád a pod-

řízení ostatním frontám. Na podzim roku 1942 po splnění úkolů při budování obranných pásem byly poslední ženijní armády reorganizovány na ženijní brigády různého určení. Na jaře a v létě roku 1942 se stala ženijní brigáda základním organizačním prvkem ženijního vojska. V této době se slučovaly pontonové prapory v pontonové a mostní brigády a organizovaly se pontonové a mostní pluky vybavené novými pontonovými soupravami TMP. Do konce války bylo zřízeno 11 pontonových a mostních brigád a stejný počet pluků, které úspěšně plnily úkoly ženijního zabezpečení násilného přechodu velkých vodních překážek.

V roce 1943 se organizovaly útočné ženijní brigády a v následujícím roce motorizované útočné ženijní brigády. Do konce války bylo vytvořeno 25 útočných ženijních brigád. Do některých z nich bylo zařazeno ženijní tankové a ohňometné tankové pluky.

Motorizované ženijní brigády působily v sestavě tankových armád, kterých bylo od ledna roku 1944 celkem 6. Přes značný růst ženijních sil a prostředků u vševojskových a tankových armád se ženijní svazky a útvary zálohy vrchního velení významnou měrou podílely na úkolech ženijního zabezpečení frontových a armádních operací. Koncem války tvořily ženijní útvary a svazky zálohy vrchního velení asi 25 procent ženijního vojska Sovětské armády.

Sovětský průmysl dodával stále větší množství ženijní techniky vojskům. Tabulkami stanovené počty ženijní techniky a výstroje umožňovaly, aby z celkového objemu ženijních prací bylo téměř 30 % prováděno mechanizačními prostředky. Velký význam pro zvýšení úrovně mechanizace opevňovacích prací měla výstavba 11 útvarů ženijních strojů. Od léta roku 1942 měl každý front jeden útvar. Během Velké vlastenecké války ženijní vojsko položilo 70 000 km minových polí, na kterých bylo vyřazeno asi 10 000 nepřátelských tanků, útočných děl a obrněných vozidel, včetně velkého počtu fašistických vojáků a důstojníků. V nepřátelských zátarasích ženisté zřídili statisíce průchodů a odminovali celkem 765 000 km² území. K zabezpečení manévru a přesunu vojsk ženijní útvary a svazky zřídily přes 400 000 km vojenských cest. Ženisté postavili přes 11 000 mostů a zabezpečovali násilný přechod všech vodních překážek od Volhy až do Berlína.

Taktika ženijního vojska se rozvíjela v plném souladu s taktikou vševojskového boje a operace. Zkušenosti z obranných bojů a obranných operací ovlivnily rozvoj teorie i praxe zřizování zátarasů, zvláště

výbušných. Zátarasů všech druhů, zejména protitankové, se široce používaly jak před předním okrajem, tak i v hloubce obrany. V obranném sražení u Kurska a v dalších se využívaly ženijní odřady, které působily pod názvem pohyblivé odřady zátarasovací (POZ) a staly se trvalou součástí operační a bojové sestavy vojsk. Zpravidla se do armádního POZ vyčleňovaly 1—3 ženijní roty, do divizního až ženijní rota a do plukovního — ženijní četa. Pohyblivý odřad zátarasovací působil v těsné součinnosti a společně s protitankovou zálohou.

Rychle se rozvíjel systém ženijního budování obrany. Obranná pásma byla tvořena několika obrannými postaveními, jejichž základem byly souvislé zákopy plného profilu a palebná postavení.

Základem byla protitanková obrana, tvořená protitankovými opěrnými body, uzly a rajóny. To zvyšovalo odolnost obrany a celý její systém vytvářel dobré podmínky pro zaujetí výchozího postavení sovětských vojsk pro útok.

V ženijním zabezpečení obrany byla věnována značná pozornost operačnímu maskování a klamným stavbám. Ženisté organizovali tuto činnost společně s ostatními druhy vojsk. Důležité stavby a speciální práce plnilo ženijní vojsko svými silami a prostředky.

Úloha ženijního vojska v útočných operacích Velké vlastenecké války neustále rostla v závislosti na cíli a rozmachu útočných operací a významu jejich všestranného ženijního zabezpečení. Charakteristické pro útočné operace Sovětské armády bylo stanovení a plnění rozhodných cílů k obklíčení a zničení velkých uskupení nepřítelů.

Ženijní vojsko se spolupodílelo na plnění těchto cílů především tím, že zabezpečovalo rychlý průlom obrany nepřítelů a vysoké tempo rozvíjení úspěchů do celé hloubky útočné operace. Mezi základní úkoly ženijních vojsk stanovené vševojskovým velitelem pro útočnou operaci zpravidla patřily:

- nepřetržitý ženijní průzkum charakteru obrany, přírodních překážek, zátarasů nepřítelů apod.,
- operační maskování a klamná opatření,
- úprava výchozího prostoru pro útok a manévru silami a prostředky,
- odtarasování a zřizování cest pro průlom obrany,
- zabezpečení zasazení rychlých skupin, druhých sledů a záloh,
- zabezpečení rychlého postupu vojsk v hloubce obrany a zřizování přeprav pro

násilný přechod vodních překážek z chodu,

— opatření k odrazení protiúderů nepřítele,

— zřízení velitelských stanovišť a pozorovatelů.

Při plnění těchto úkolů se zřetelně projevovala taktika ženijního vojska. V ženijním průzkumu bylo maximálně sjednocované úsilí průzkumných orgánů shora dolů. Ženijní průzkum divizí prvního sledu armády soustředil úsilí k získání přesných údajů o charakteru a typu zátarasů před předním okrajem obrany nepřítele a o ženijním vybudování prvního pásma obrany. Armádní průzkum upřesňoval stav a obsazení druhého pásma obrany, charakter překážek a cest do hloubky 15–20 km. Při vysílání ženijních průzkumných skupin do týlu nepřítele dosahovala hloubka armádního ženijního průzkumu 40 km. V roce 1944 se vyčleňovala v každém ženijním praporu střeleckého svazku ženijní četa (mimo tabulkovou ženijní průzkumnou četou), která po speciální přípravě plnila úkoly ženijního průzkumu. Organizace a metody ženijního průzkumu se neustále zdokonalovaly za přímého řízení ženijních náčelníků. Velký význam pro úspěch útočné operace měla opatření ženijního maskování k zabezpečení skrytosti manévru a klamání nepřítele o směru hlavního úderu vojsk. Např. v období přípravy jassko-kišiněvské operace bylo pro skryté přeskupení a zaujetí výchozího prostoru 27. a 52. armády 2. ukrajinského frontu zřízeno 125 km svislých a 250 000 km² vodorovných masek.

V průběhu útočné operace bylo pro zřizování průchodů v zátarasech nepřítele zasazováno od jedné třetiny do poloviny všech ženijních útvarů a jednotek. Pro stavbu cest a zabezpečení přeprav vojsk frontu přes velké řeky bylo v některých případech zasazeno 70–80 % ženijních vojsk frontu. Násilný přechod vodních překážek z chodu byl hlavním úkolem ženijního zabezpečení, na jehož splnění bylo soustředěno hlavní úsilí ženijního vojska.

Nejsložitějším úkolem bylo ženijní zabezpečení tankových svazků a svazů při jejich zasazení do průlomu jako rychlých

skupin. Ženisté museli v krátké době připravit značný počet cest od předního okraje až k čáře zasazení a odstranit z nich různé překážky a zátarasy. Splnění tohoto úkolu zpravidla zajišťovaly armádní a frontové ženijní jednotky a útvary.

Zasazované tankové svazy a svazky byly posilovány značným množstvím ženijních útvarů, především pontonovými a mostními, které jim zabezpečovaly překonávání vodních překážek z chodu při rozvíjení úspěchu v operační hloubce obrany nepřítele.

Charakteristickým rysem použití ženijního vojska v útočných operacích bylo jeho rozhodné soustředění na důležitých směrech. V operacích druhé poloviny roku 1944 a v roce 1945 celková operační hustota ženijního vojska v pásmu frontu postupně vzrůstala z 1,4 roty v běloruské operaci na 2–3 roty na 1 km fronty ve viselsko-oderské a berlínské operaci. Zvýšila se i operační hustota ženijního vojska na úsecích průlomu, která činila v nejdůležitějších operacích druhé poloviny roku 1944 8–11 rot a v operacích roku 1945 9–14 rot. V jednotlivých případech na 1 km průlomu hlavního úderního uskupení frontu byla operační hustota 17–22 ženijních rot. U střeleckých sborů prvního sledu, které působily na směru hlavního úderu armád, se v podstatě ustálila na počtu 4–5 rot na 1 km úseku průlomu.

Úspěch operací a bojů sovětských vojsk byl těsně spojen s efektivními a důslednými plněním úkolů ženijního zabezpečení ženijními jednotkami, útvary a svazky. Tomu napomáhaly pozitivní změny v organizaci ženijního vojska, zlepšování jeho materiálně technické vybavenosti, vysoké morálně bojové vlastnosti a odborná připravenost ženistů. O tom svědčí skutečnost, že 642 příslušníků ženijního vojska bylo jmenováno hrdiny Sovětského svazu a 190 ženijních a pontonových praporů a 6 ženijních brigád obdrželo čestný název „gardový“. Jejich zkušenosti získané ve Velké vlastenecké válce neztratily svůj význam a jsou cenným zdrojem výchovy a výcviku ženijního vojska i v soudobých podmínkách.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Густав Мотыка, кандидат философских наук, доцент

Тенденции совершенствования процесса подготовки специалистов в военных учебных заведениях ЧНА

Автор продолжает статью, опубликованную в Военской мысли № 2/1985 г. Статья содержит характеристики основных тенденций совершенствования процесса подготовки специалистов в военных учебных заведениях и коренные вопросы его обеспечения. В связи с этим намечает некоторые сроки, в которые этот процесс вероятно будет развиваться.

3

Майор Франтишек Кноблех

Стиль руководящей работы командиров

Автор рассматривает некоторые актуальные вопросы совершенствования руководящей деятельности командиров с точки зрения стиля управления. Объясняет, как преодолевать возникающие неэффективные подходы: волонтаризм, конформизм, бюрократизм и рутинность.

10

Подполковник Вацлав Свобода

Значение оппонентского разбора в ходе решения военно-научных задач

В статье обсуждаются возможности повышения научного и реализационного качества а также экономичности процесса решения военно-научных задач последовательным осуществлением оппонентского разбора. Оценены факторы, которые оказывают влияние на качество оппонентского разбора и намечены возможности внедрения позитивных факторов.

14

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Зданек Кодеш, кандидат военных наук, доцент

Отход дивизии

Автор статьи объясняет принципы отхода, понятия и способы действия командиров, штабов и войск. Основное внимание уделяет вопросам подготовки отхода, ядерного и огневого поражения противника а также особенностям боевого порядка и всестороннего обеспечения отхода.

19

Полковник Ян Грушка

майор Алоиз Грнчяр

Организация боя

Авторы статьи, на основе Боевого устава сухопутных войск ЧНА, рассматривают последовательную и параллельную организацию боя, роль командира и штаба полка. Они также намечают возможную методику работы командира, его заместителей, начальников родов войск и служб.

31

Майор Павел Яндачек

О приведении войск в боевую готовность

Автор статьи рассматривает некоторый опыт осуществления боевого расчета, строительства защищенных пунктов управления, запасных районов и вопросы дальнейшего совершенствования боевой готовности частей и подразделений.

41

Генерал-майор Рудольф Юрица

ПВО сухопутных войск в ходе их передвижения через район боевых действий соединения ПВО страны

Автор статьи поясняет организацию ПВО соединением ПВО страны, уделяя особое значение вопросам радиолокационной разведки, оповещения и передачи информации, единой системы зенитного огня, наведения и боевых действий истребительной авиации а также единого использования средств РЭБ, управления и обеспечения взаимодействия.

46

Подполковник Йосеф Фанфуле, кандидат военных наук Организация ПВО тактического воздушного десанта	51
Автор статьи рассматривает организацию и действия ПВО тактического воздушного десанта в исходном районе десантирования, в ходе воздушной переброски, в районах высадки и в ходе ведения боевых действий десантом.	
Полковник Ладислав Лакомы, доцент Химическое обеспечение тактического воздушного десанта	55
Автор статьи рассматривает цель и задачи химического обеспечения тактического воздушного десанта, его содержание в ходе выдвижения подразделений в исходный район для десантирования, в этом районе и на этапе перелета десанта. В дальнейшем показывает возможности маскировки с применением дыма.	
Полковник Милош Штепанек, доктор военных наук, доцент и коллектив Поражение системы Вильд Весел и защита своих войск против его воздействий	58
Авторы статьи на основе оценки возможностей системы Вильд Весел противника рассматривают принципы защиты своих войск, а также способы поражения этой системы.	
Полковник Ладислав Прохазка История, современность и перспективы химических войск	64
В статье рассматриваются важнейшие вопросы, которые были обсуждены в ходе военно-научной конференции химических войск ЧНА.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

По укреплению научных связей военных учебных заведений и войск	69
---	----

ИНФОРМАЦИИ

Капитан Станислав Кауцки Перспективные средства дальней разведки капиталистических армий	75
Автор рассматривает требования к разведке на дальнее расстояние, техническим средствам разведки и их возможности по обнаружении наземных подвижных и стационарных целей.	
Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент К быстрой ориентировке в Боевом уставе	82
Автор статьи дает характеристику ядерного и обычного оружия, огневое поражения в наступлении и в обороне, а также его требуемой степени.	
Полковник Вацлав Крейчик Инженерные войска Советской Армии в Великой Отечественной войне	86
Автор объясняет организацию инженерных войск в начале войны и в ее ходе в соответствии с тактикой общевойскового боя и операции.	